

Universitätsbibliothek Wuppertal

Mavricii Havptii opvscvla

Haupt, Moriz

Lipsiae, 1875

VII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-5425](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-5425)

non rettuli in hunc numerum quod legitur 6, 34 s. *Ut rediit animus, tua facta requirere coepi: Narrat et aenipedes Martis arasse boves.* nam si librorum discrepantiam accurate consideramus, videtur Heinsius rectissime scripsisse *Narrat aenipedes* et probabiliter 42, 93 *Iungis aenipedes.* etenim nec satis pulcrum est in priore versiculo illud *et*, ita quidem collocatum, cum non adiungat paria, sed alterius sermonem subnectat, nec satis recte Loersius comparavit 49, 454, ubi verum videtur *Sternuit en lumen*: nihil enim obstat quod sequitur paulo post simile vocabulum *ecce*.

Satis dictum est de Ovidio. itaque ut antea, cum de elisione disputabam, non progrediar longius, sed illud tamen addam, Statum in silvis atque in Thebaide haud ita raro copulativam particulam isto de quo disserui modo collocasse, in Achilleide semel, 2, 360.

VII

Ut summam faciam, vidimus, nisi fallor, istam copulativas coniunctiones traiciendi consuetudinem incognitam fuisse antiquissimis poetis Latinis, increbuisse autem primum circiter septimi ab urbe condita saeculi finem, sed paulatim neque ut omnibus pariter placeret. quae cum ita esse videantur, unde tandem eam derivandam esse censebimus? non dico persuasum mihi esse, sed suspicor tamen huius etiam usus originem, ut quarundam aliarum rerum a grammaticis nondum satis exploratarum, in Alexandrinorum poetarum, quorum carmina illa aetate in primis studiose lectitari coepta sunt, imitatione quaerendam esse. quodsi non potero hanc opinionem magna exemplorum copia confirmare, paucitas eorum in tanta Alexandrinorum poematum iactura non multum oberit suspicionis probabilitati, et reputandum erit ex illo carminum genere, in quo insolentiam sermonis anxie quaerebant isti poetae, integrum remansisse paene nihil: veluti Callimachum in hymnis¹ multo magis simplici dictione usum esse quam in aliis carminibus relicta horum fragmenta aperte ostendunt. neque dubito quin parcius huic licentiae indulserint Graeci poetae quam plerique Latini, quos, ut hanc commoditatem cupidius sectarentur, sermonis Romani minor ad Graecos versus imitandos habilitas et auctum tamen paulatim numerorum elegantius conformandorum studium ultro invitabant.

sin autem me fefellerit, tamen si accurate disputavero, paulo certius quam hodie de καί particulae collocatione constabit. itaque laborandum mihi est ut de hoc loco quantum in me est diligentissime exponam.

Alexandrinus poetas commemoravi: nam illi poetae, qui τοὺς νεωτέρους, ut vocantur non nunquam a grammaticis, tempore antecesserunt, omnes a copulativae coniunctionis traiectione abstinuisse videntur. neque enim huc potest referri traiectionum illud καί δὴ quod cum una notione comprehendatur atque a simplicis adverbii ἤδη significatione prope absit, ne potest quidem recte dici esse traiectionum. non magis ad hanc quaestionem pertinet καί γάρ, quod in media oratione non nisi a ceterioris, ut ait, Graecitatis scriptoribus collocatum esse Schaeferus credit et saepe dixit, veluti gnom. poet. p. 49. sed erravit: nam eodem modo antiquissimus poeta Símónides Amorginus locutus est in eis versibus qui apud Athenaeum p. 659^d leguntur, χῶς ἄφουσα χῶς ἐμίστουλα κρέα Εἰδώς· τί καί γάρ οὐ καλῶς ἐπίσταμαι;*) accurate congruit Latinorum *etenim*, quod cum similiter pro uno esset vocabulo, post initium enuntiati collocaverunt inde ab Ennio omnes praeter comicos poetae qui eo usi sunt: neque enim omnes usi sunt. cum autem Simonidis mentionem fecerim, impetrare ab animo non possum ut de quodam eius versiculo taceam quem certa emendatione correxisse mihi videor. in iambis enim qui sunt de mulieribus nego explicari posse quae de muliere ex simia facta dicuntur v. 75 s., Ἐπ' ἀχένα βραχεῖα κινεῖται μόγις, Ἄπυγος, ἀτόκωλος. nullo modo ἀτόκωλος appellari potest mulier quae quasi tota ossea est: nam κῶλον non significat os: neque meliora sunt reliqua quibus hoc vocabulum explicare non nulli sibi visi sunt. scripsit Simonides, Ἄπυγος, ἀτόκωλος pariter atque *arida crura* Ovidius dixit a. a. 3, 272. praeterea v. 27 nondum credo dixisse Simonidem quod pluribus nuper placuit, Τῆν δ' ἐκ θαλάσσης, ἧ δὲ ἐν φρεσὶν νοεῖ. haec enim esset mulier quae duas cogitationes haberet: requirimus duplici³⁵ mentis indole praeditam. quare suspicor scribendum esse ἧ δὲ ἐν φρεσὶν νοεῖ. de correpta diphthongo nequis dubitet, similiter dictum est v. 70 Ὅστις τοιούτοις θυμὸν ἀγλαΐζεται.

*) [Certa emendatione hoc exemplare sublatum est ab A. Heckero. vide Sim. fgm. 24 Bergk.]

Sed de καί particulae traiectione longe alia sententia est Ludovici Doederlini, viri clarissimi, qui in lectionum Homerocarum specimine altero, p. 12, etiam ab antiquissimis poetis et scriptoribus καί post illud vocabulum cui emphasin addat collocari demonstrare conatur. mihi longe secus esse videtur. nam quod est apud Homerum, II. 2, 229 ss. Ἡ ἔτι καὶ χρυσοῦ ἐπιδέουσαι ὄν κέ τις οἴσει Τρώων ἱπποδάμων ἐξ Ἰλίου, υἱὸς ἄποινα, Ὅν κεν ἐγὼ δήσας ἀγάγω ἢ ἄλλος Ἀχαιῶν; hoc explicari non potest ita ut ἔτι καί esse putemus καί ἔτι, sed haec est Thersitae interrogatio, cum tantum possideas aeris, num insuper auri quoque indiges eius quo redimentur Troiani capti a me vel ab alio aliquo Graeco? similiter II. 19, 69 ss., ubi proelium postulat Achilles et haec dicit, ἀλλ' ἄγε θάσσον Ὀτρυνον πόλεμόνδε καρρηκομῶντας Ἀχαιοῦς, Ὅφρ' ἔτι καὶ Τρώων πειρήσομαι ἄντιος ἐλθῶν, Αἶ κ' ἐθέλωσ' ἐπὶ νηυσὶν ἰάσειν, qui possit ad ἔτι pertinere καί? pertinet aperte ad πειρήσομαι atque ad ea quae ex hoc verbo suspensa sunt. deinde Thucydidem commemorat Doederlinus, cuius haec esse dicit verba 4, 1, καὶ ἐςβεβλήκεσαν ἅμα ἐς τὴν Ῥηγίνων οἱ Λοκροὶ πανστρατιᾶ, ἵνα μὴ ἐπιβοηθῶσι τοῖς Μεσσηγίοις, ἅμα δὲ καὶ ξυνεπαγόντων Ῥηγίνων φυγάδων, οἱ ἦσαν παρ' αὐτοῖς. τὸ γὰρ Ῥήγιον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐστασίαζε, καὶ ἀδύνατα ἦν ἐν τῷ παρόντι τοὺς Λοκροὺς ἀμύνεσθαι· ἢ μᾶλλον καὶ ἐπετίθεντο. verum boni codices, quique sunt, non hoc praebent, sed ἢ καὶ μᾶλλον ἐπετίθεντο. unde frustra fuit vir clarissimus, cum putaret Thucydidis verbis defendi posse quod codices sane et plerique et optimi habent in Platonis convivio, p. 177^b, καὶ τοῦτο μὲν ἤττον καὶ θαυμαστόν. nego ἤττον καὶ pro eo quod est καὶ ἤττον dictum ratiunculis confirmari, exemplis autem, quibus haec res siqua alia indiget, vereor ne confirmari nunquam possit. quare aut recte omissum est in quibusdam codicibus alterum καὶ aut scribendum καὶ τοῦτο μὲν καὶ ἤττον θαυμαστόν. deinde orationem Demosthenis de pace, p. 65, 5, commemorat. interrogantes sese fingit orator Athenienses haec, τὰ κελεύμενα ἡμᾶς ἄρα δεῖ ποιεῖν ταῦτα φοβουμένους; καὶ σὺ ταῦτα κελεύεις; ad quae respondet πολλοῦ γε καὶ δέω. hic dubitat Doederlinus utrum καὶ πολλοῦ γε significetur an πολλοῦ γε καὶ αὐτὸς δέω. neutrum probo, sed intendit καὶ subsequens verbum δέω. non possumus hoc Latino sermone accurate exprimere: verum hic tamen est Graecorum verborum intellectus, non iubeo haec, sed abest potius multum ut talia

feri iubeam. denique quid differret inter τί χρῆ καὶ λέγειν; et τί χρῆ λέγειν; egregie docuisse ait Hermannus, et profecto docuit ille egregie, sed quod addit Doederlinus rationem huius usus hanc esse ut καί ad χρῆ referamus, haec vero nulla videtur esse ratio. enimvero hic quoque καί ad sequens verbum pertinet. nam cum verissime Hermannus praecipiat τί χρῆ λέγειν; interrogare eum qui quaerat quid dicendum sit, τί χρῆ καὶ λέγειν; eum qui dubitet non tantum quid, sed num aliquid dicendum sit, apparet hunc quidem vereri ne totum illud dicere supervacaneum sit aut frustra fiat: itaque tanquam aliquid quod, si fiat, inutile additamentum adiciat, λέγειν illud annectit καί particula. atque haec quidem refellendae Doederlini doctrinae sufficere videntur: nam Sophoclis versum ex Antigona 770 Hermannus explicavit.

Eandem καί particulae traiectionem G. Dindorfius non omnibus quidem Graecis scriptoribus promiscue, sed Atticis poetis impertivit: ipsi enim ignorasse videntur. atque in thesauro quidem H. Stephani a se aucto hac vocabuli collocatione usum esse dicit Aristophanem Ach. 886, ubi Boeotus anguillam, quam cupide appetit Dicaeopolis, ex canistro protrahit his verbis eam simul evocans, Πρέσβειρα πεντήκοντα Κοπάδων κορᾶν, Ἐκβαθὶ τῷδε κάπιχαρίττα τῷ ξένῳ. hic nunquam indagare potui cur καί ad τῷδε pertinere existimandum esset: videtur enim Boeotus id dicere quod eum omnes, opinor, interpretes dicere putaverunt, ἔκβαθι κάπιχαρίττα τῷδε τῷ ξένῳ. deinde apud eundem Aristophanem nub. 744 Socrates Strepsiadem ut strenue philosophetur sic admonet, Ἐχ' ἀτρέμα· κἄν ἀπορῆς τι τῶν νοημάτων, Ἄφεις ἀπελθε· κἄτα τὴν γνώμην πάλιν Κίνησον αὐθις αὐτὸ καὶ ζυγώθρισον. verum ne hic quidem αὐτὸ καὶ significare puto καὶ αὐτό· eleganter et fortasse vere Hermannus scribendum coniecit τῇ γνώμῃ: sed cum ipse scite addat tragici cuiuspiam haec esse verba videri, nescio an tragici sermonis insolentia τὴν γνώμην, quod libri habent, excusari possit. quoniam enim τὴν γνώμην κινεῖν una meditandi et animum attendendi notionem 57 comprehendi potest, non praeter legem Graecae linguae addi videtur αὐτό. etiam pacis v. 447 s., πρὸς ταῦτ' ὃ φίλ' Ἐρμῆ ξύλλαβε Ἡμῖν προθύμως τήνδε καὶ ξυνέλκυσον non agnosco καί particulae traiectionem. nam tam rara dictio multo certioris exempli indiget quam haec verba praestant, in quibus non in-

commode coniunxeris ξύλλαβε ἡμῖν τήνδε. neque Aeschylum Prom. 54 Ἐγνώκα τοῖςδε κοῦδὲν ἀντειπεῖν ἔχω dixisse existimo pro eo quod esset καὶ τοῖςδ' οὐδέν. nam postquam Robur negaverat quenquam esse liberum praeter Iovem, recte respondet Vulcanus, *ex hac ipsa Promethei sorte et imposita mihi a Iove eius ad rupem astringendi necessitate intellexi verum esse quod ais neque quicquam habeo quod contra dicam.* difficiliora sunt quae Dindorfius postremo addit Euripidis verba ex Medea, v. 481 s. admonet ibi chorus nutricem ut Medeam ex aedibus educat, Ἀλλὰ βᾶσά νιν Δεῦρο πόρευσον οἴκων Ἐξω φίλα καὶ τὰδ' αὔδα. Σπεῦσον, πρὶν τι κακῶσαι τοὺς ἔσω. in his φίλα non esse vocativum singularis numeri stropha docet. multum autem de hoc versu dubitaverunt homines doctissimi idque tam valde me perturbat ut paene mihi videar caecutire cum nihil ad modum mirabile in his videam. itaque non sine erroris quadam excusatione fateor mihi quidem φίλα adverbii significatione positum ad πόρευσον pertinere videri, ut hoc dicat chorus, *sed vade et eam blande adducito extra domum et haec ei renuntia.* non miror φίλα pro φίλως adverbio dictum, quanquam intellego non prorsus similem esse orationem in Orestis v. 299 s., ὅταν δὲ σὺ στένης, Ἡμᾶς παρόντας χρή σε νουθετεῖν φίλα. illud autem καὶ τὰδ' αὔδα ad ea referendum esse quae chorus antea dixerat, μήτοι τό γ' ἐμὸν πρόθυμον φίλοιςιν ἀπέστω, assentior Elmsleio.

Alia traiectae καὶ particulae exempla apud tragicos olim alii invenire sibi visi sunt: quorum errores redarguere nolo, ne dicar deserta castra expugnare. veluti quod Rhesi v. 383 ss. legitur, Ἴδε χρυσόδετον σώματος ἀλκίην, Κλύε καὶ κόμπους κωδονοκρότους Παρὰ πορπάκων κελαδοῦντας, fuerunt qui hoc ita explicarent quasi dictum esset καὶ κλύε κόμπους: sed καὶ etiam significat pertinetque ad κόμπους, alter autem versiculus ad priorem additus est ἀσυνδέτως. verum ipse Dindorfius olim (ad Ar. Ach. 884) ex Sophoclis Antígona huc rettulit versum 718, Ἀλλ' εἶχε θυμῶ καὶ μετάστασιν δίδου. in quo versu postea scripsit Ἀλλ' εἶχε θυμοῦ. ego vero θυμοῦ, quod deteriores libri habent, non puto esse verum, sed si verum est optimi codicis Laurentiani θυμῶ, satisfacit mihi Godofredi Hermanni ratio post εἶχε commate interpungentis et sic omnia interpretantis, *sed cede, irae etiam intermissionem fac.* dubitari tamen, nisi fallor, potest utrum hoc scripserit Sophocles an ex utroque vocabulo, θυμῶ

et θυμοῦ, fortasse tertium sit efficiendum. neque enim absurde suspicere dixisse poetam, Ἄλλ' εἶχε θυμῶν καὶ μετὰστασιν δίδου. quod εἶχεν cum genitivo suo transfero ad eius rei significationem quam quis missam faciat, defendi posse videtur Herodoti comparatione, apud quem haec invenio 7, 160, ἀλλ' ἐπεὶ τε ὁμῖν ὁ λόγος οὕτω προσάντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπείξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου. quod autem, si sic scribimus, genitivus etiam ad μετὰστασιν referendus est, in eo nihil video incommodi. denique θυμῶν plurali numero dixisse videtur Sophocles Ai. 718, ubi cum bonis codicibus traditum sit θυμόν et tantum in uno inveniatu θυμόν τ', est, sane, ut puto, simplicissimum quod Triclinius scripsit θυμῶν. pulchre enim haec dicuntur, Κοῦδὲν ἀναούθητον φατίσαιμ' ἄν, Εὐτέ γ' ἐξ ἀέλπτων Αἴας μετανεγνώσθη θυμῶν Ἀτρεΐδαις μεγάλων τε νεικέων. coniungo autem haec, ἐξ ἀέλπτων θυμῶν, nam multo minus placet altera ratio qua Augustus Lobeckius ἐξ ἀέλπτων quodam modo explicari posse ostendit. idem autem Lobeckius θυμῶν plurali numero dictum erudite, ut solet, confirmavit.

A tragicis igitur et comicis poetis Atticis alienum esse videtur καὶ copulativum loco non suo positum. itaque si circumspicimus quemnam poetam ante illos quos dixi νεωτέρους traiecissee particulam credibile sit, occurrit, nisi fallor, Pindarus, cuius multa est in verborum collocaione audacia. quare videntum erit de Pindaro. in eius igitur carmine Olympio 6 v. 23 ss. haec leguntur, ὄφρα κελεύθῃ τ' ἐν καθαρᾷ Βάσομεν ὄχρον ἴωμαί τε πρὸς ἀνδρῶν Καὶ γένος. ultima verba ita esse explicanda, *ut veniam etiam ad genus virorum, ad maiores, cum antea de ipsis viris dixerim*, recte affirmavit Boeckhiius not. crit. p. 385. neque dubito quin Ol. 5, 46 ita dictum sit ἦδ' ἔχοντες σοφοὶ καὶ πολίταις ἔδοξαν ἔμμεν ut καὶ et πολίταις artissime inter se cohaereant. deinde in his versibus Ol. 2, 28 ss., Λέγοντι δ' ἐν καὶ θαλάσῃ Μετὰ κόραισι Νηρηῆος ἀλαις βίστον ἄφθιτον Ἴνοι τετάχθαι τὸν ὅλον ἀμφὶ χρόνον, nullum agnosco καὶ particulae hyperbaton, agnosco, si ita vis, praepositionis.⁵⁹ neque insolentissima est καὶ particulae inter praepositionem et casum nominis collocatio: exempla ex Luciani et Aeliani scriptis allata sunt in thesauri Stephaniani editione Parisiensi. quibus addo Manethonis versum 2, 82, Καὶ βριαρῶν Διδύμων σὺν καὶ χεῖρεσσι κάρηνα, ubi frustra Riglerus aliquando aliquid

coniecit. suo loco posita est καί particula, non necessaria illa quidem, sed multum tamen conferens ad declarandam rerum coniunctionem. unde fit ut maxime ubi σύν et ἄχρι et μέχρι praepositiones, in quibus iam inest coniunctionis vel continuationis significatio, nominibus additae sunt, καί accedat et complectatur nomina artius. quare similiter καί dicitur non tantum cum praepositiones antecedunt nomen, sed etiam in alia eorum quae coniuncta sint aut pariter fiant descriptione: quem ad modum de angue dicit Oppianus hal. 1, 576 ss. Αὐτὰρ ὃ γ' ἀσχαλώων ῥίπτει δέμας, εἰσόκε μοῦραν Λευγαλέοιο λάβησιν ἀνώϊστου θανάτοιο, Αἰδόμενος ὅτ' ἀναγκῆς ὅπλων γένεθ' οἷς ἐπεποῖθει Ἔμμεν' ὄφεις, πέτρῃ δὲ συνώλεσε καὶ δέμας ἰῶ. similiter post adverbia ad nomina non nunquam adicitur καί illa quam dixi significatione. afferam exempla quae mihi in promptu sunt. Callimachus h. in Dianam 98 ss. Ἐνθεν ἀπερχομένη (μέτα καὶ κύνες ἐσσεύοντο) Εὖρες ἐπὶ προμολῆς ὄρεος τοῦ Παρρασίοιο Σκαιρούσας ἐλάφους, Apollonius Rhodius 3, 114 Εὖρε δὲ τὸν γ' ἀπάνευθε, Διὸς θαλερῆ ἐν ἀλωῇ, Οὐκ οἶον, μέτα καὶ Γανυμήδεα, Callimachus h. in Dianam 166 s. Ἐν καὶ χρυσείας ὑποληνίδας ἐπλήσαντο, Oppianus hal. 1, 151 Ἐν καὶ ὄνος κείνοις ἐναρίθμιος, Theocritus 7, 1. 2 Ἦς χρόνος ἀνὶ ἐγῶν τε καὶ Εὐκρίτος ἐς τὸν Ἄλεντα Εἴρπομες ἐκ πόλιος, σύν καὶ τρίτος ἄμιν Ἀμόντας. atque in Theocriti quidem versu qui recte vidit Apollonii Dyscoli auctoritati magis obsequendum esse quam codicibus non καί sed δέ habentibus, Eduardus Gerhardus, lect. Ap. p. 57, σύν praepositionem esse putavit et καί traiectum, ut hoc diceret Theocritus, καὶ σύν ἄμιν τρίτος Ἀμόντας: sed adverbium esse σύν neque καί traiectum docent quae ipse comparavit verba Apollonii Rhodii 1, 74 σύν καὶ τρίτος ἦκεν Οἰλεύς, Ἐξοχος ἡγορέην. si autem apud utrumque poetam σύν adverbium est atque καί et τρίτος arte coniunguntur, apparet ἀσύνδετον esse orationem, erat tempus, cum ego et Eucritus ad Halenta ibamus ex urbe, simul, tertius ad nos accedens, Amyntas, et
60 apud Apollonium, sequebatur Eurytion et Eribotes.¹ simul, ut accederet tertius, veniebat Oileus: ut neque copulativum καί neque δέ poneretur hoc ipsum quod dicebatur καὶ τρίτος fecisse mihi videtur. itaque nescio an comparari quodam modo possit alia Graecorum dicendi consuetudo. quem ad modum enim in eis quae attuli καί quod est etiam et ad τρίτος pertinet neque

enuntiata conecit ponere satis habuerunt Theocritus atque Apollonius, ita καί γάρ non nunquam dicitur ubi καί γάρ καί intellegendum est. non dico idem hoc esse, sed simile propterea quod unum καί duplicis particulae vicarium est. atque hinc mihi reditus est ad Pindarum. etenim Ol. 7, 24 ss. recte scripsit Boekhius ἀμφὶ δ' ἀνθρώπων φρασὶν ἀμπλακίαι Ἄναρίθμητοι κρέμανται· τοῦτο δ' ἀμάχανον εὐρεῖν Ὅ τι νῦν ἐν καί τελευτᾷ φέρτατον ἀνδρὶ τοχεῖν, et Pyth. 10, 55 ss. Hermannus Ἐλπομαι δ' Ἐφυραίων Ὅπ' ἀμφὶ Πηγείον γλοκεῖαν προχεόντων ἐμάν Τὸν Ἴπποκλέαν ἔτι καί μᾶλλον σὺν αἰοδαῖς Ἐλατι στεφάνων θαητὸν ἐν ἄλιξι θησέμεν ἐν καί παλαιτέροις, Νέαισίν τε παρθένοισι μέλημα. in his non puto simpliciter traiectam esse καί particulam neque νῦν ἐν καί τελευτᾷ idem esse atque νῦν καί ἐν τελευτᾷ aut ἐν ἄλιξι ἐν καί παλαιτέροις idem quod ἐν ἄλιξι καί ἐν παλαιτέροις, sed καί videtur esse *etiam* et ad proximum utrobique vocabulum pertinere: hoc καί ponere satis habuit Pindarus, cum plena oratio haec foret, *nunc et etiam in fine, inter aequales et etiam inter seniores*. itaque si bene conicio, nullum hic agnoscendum erit καί particulae hyperbaton, sed quaedam breviloquentia. quare haud satis accurate, nisi fallor, Boeckhius cum his versibus comparavit quae dicta sunt Pyth. 4, 6 ss. ἱεράν Νᾶσον ὡς ἦδη λιπὼν κτίσσειεν εὐάρματον Πόλιν ἐν ἀργάεντι μαστῶ Καὶ τὸ Μηδεῖας ἔπος ἀγχομίσαιθ' Ἐβδόμα καὶ σὺν δεκάτῃ γενεᾷ Θήραιοι. hic enim σὺν positum est ἀπὸ κοινοῦ, quasi si dixisset σὺν ἐβδόμῃ καὶ σὺν δεκάτῃ γενεᾷ, non maiore insolentia dirimens quae dividi non possunt quam cum dixit Ol. 1, 79 ss. Ἐπεὶ τρεῖς τε καί δέξ' ἄνδρας ὀλέσαις Ἐρῶντας ἀναβάλλεται γάμον Θυγατρός. denique quae legimus Nem. 7, 30 s., ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται Κύρ' Ἄϊδα, πέσε δ' ἀδόκητον ἐν καί δοκέοντα, in eis et praepositio ἀπὸ κοινοῦ posita est et, nisi fallor, καί illa de qua antea dixi ratione, ut significaret *etiam*, sed simul comprehenderet enuntiata, *at communis venit unda Orci, caditque in inglorium atque etiam in gloriosum*.¹

61

Itaque si recte disputavimus et nihil nos fugit, videmus Pindarum cum insolentia quidem aliqua sermonis καί particula non nunquam usum esse, nec tamen simpliciter traiecissee copulativam particulam, ut Latini poetae *et* illud suum traiecerunt: ceterorum antiquorum poetarum nullum traiecissee reperio praeter Anacreontem, si Teii Anacreontis epigramma est quod anth.

Pal. t. 4, p. 230 [VI, 134] legitur Ἡ τὸν θύρσον ἔχουσ' Ἐλικωνιάς, αἶ τε παρ' αὐτὴν Ξανθίππη Γλαύκη τ' ἐς χόρον ἐρχόμενα Ἐξ ὄρεος χωρεῦσι, Διωνύσφ δὲ φέρουσιν Κισσόν, καὶ σταφυλήν, πίονα καὶ χίμαρον. verum utrum Teii poetae omnia ista sint epigrammata quae in Anthologia Anacreonti attribuuntur, necne sint multum videtur posse dubitari: quanquam elegos eius coronae suae se intexuisse Meleager ait t. 4, 35 s. [IV 4, 35]. si autem traieci καὶ copulativi nullum certum exemplum apud illius aetatis poetas reperitur, ut equidem nullum reperire potui, hoc certe poema ab eo abiudicandum erit. neque enim quicquam prodesset, siquis compararet quod apud Homerum legitur II. 48, 589, Σταθμούς τε κλισίας τε κατηρεφέας ἰδὲ σηκούς. nam primum de καὶ particula disputamus, non de ἰδὲ illo: deinde ipsum quoque hoc κατηρεφέας ἰδὲ σηκούς insolenter dictum est, ut de traiecta particula assentiri dubitem et aliis et I. H. Vossio, ad h. in Cer. p. 60: quidni enim κατηρεφέας dici putemus κλισίας aut pariter σταθμούς et κλισίας et σηκούς etiam?

Sed τοὺς νεωτέρους quos dicunt traiecisse non nunquam καὶ particulam antea significavi. ita enim locuti sunt Dionysius periegetes 538 s., Κεῖθι Μέλας καὶ κόλπος ἐφ' Ἑλλήσποντον ἴησιν, Ἄφρον ἐρευγόμενος, Orpianus qui vocatur cyn. 3, 246 s., Αἰγεΐδην Θησῆα καὶ Αἰολίδην Ἀθάμαντα, Ἀθιδά καὶ Πρόκνην καὶ Θρηκίην Φιλομήλην, Manetho 3, 4 ss. Ὅσσα μὲν ἀλλήλων οἴκοις τελέουσι βρότοισιν Ἀστέρες Ἡελίφ τε πυριπλήθοντι συνόντες, Ὅπποσα καὶ κεραῆς συναφαῖς τεύχουσι Σελήνης, Ἐν προτέραις σελίδεσσι μάλ' ἀτρεκέως κατέλεξα. Nūn δέ et quae sequuntur. eodem pertinet, de quo Hermannus dixit opusc. 5, 167, traiectum a Manethone καὶ τε, 2, 184 s., ἀγαθὴ καὶ ὑπείροχα ἔργα φέρουσα Μελίονα καὶ τ' ἀρίδην ἀγάθ' ἀνθρώποις ἀνέφηνεν, et 3, 334, Εἵκελα καὶ τ' ἄλλαις ἐπιμαρτυρίας τελέουσιν.

Praecipue autem epigrammatum scriptores videntur non nunquam καὶ post initium enuntiati collocasse. unum exemplum¹ vidimus in epigrammate Anacreonti attributo; nunc reliqua addam. Antipater Sidonius anth. Pal. 1. 7 ep. 30 Ἀκμήν σί λυρόεν τι μελί- ζεται ἀμφὶ Βαθύλλφ, Ἰμερα καὶ κισσοῦ λευκὸς ὄδωδε λίθος. Phantias 12, 31 Ναὶ Θέμιν, ἀκρήτου καὶ τὸ σκύφος ᾧ σεσάλευμαι, Πάμφιλε, βαιὸς ἔχει τὸν σὸν ἔρωτα χρόνος. Diodorus 12, 405 Δείδια σὸν τε φυῆς ἔρατὸν τύπον ἦδὲ σά, κοῦρε, Δήνεα, θεσπεσίης καὶ μένος ἡγορέης, Καὶ σοφίην καὶ μητιν ἐπίφρονα. Strato 12, 219 Περιπέτω,

εἴ τις ἔχει καλὰ παιδία, καμὲ φιλείτω, Μισθὸν καὶ παρ' ἐμοῦ λαμβανέτω, τί θέλει. Archias 10, 8 Priapi statuam in litore positam loquentem inducit. parvulus sum, inquit, et rudi arte factus, Ἄλλ' ἦν τις γριπεύς με βοηθόον ἢ καλαμευτής Φωνήση, πνοιῆς ἴμαι ὀξύτερος. Λεύσσω καὶ τὰ θέοντα καθ' ὕδατος· ἦ γὰρ ἀπ' ἔργων Δαίμονες, οὐ μορφᾶς γνωστὸν ἔχουσι τύπον. Crinagoras 7, 401 Στέρνα τ' ἐποκρίοντα, καὶ οὐκ εὐδομον ὀδόντων Πρίονα, καὶ κώλων δούλιον οἰοπέδην. Ἄτριχα καὶ κόρησιν, Εὐνιδίκου ἡμιπύρωτα Λεῖψανα. ignotus poeta anth. Plan. 4, 140 (Pal. t. 2 p. 668) Δεῦρ' ἴδε καὶ θάμβησον ὑπ' ὄφρουσι κείμενον οἶκτον, Καὶ θυμόν, βλεφάρων καὶ πορρέσσαν ἴτον. Macedonius anth. Pal. 5, 225 Ἐλκος ἔχω τὸν ἔρωτα· ῥέει δέ μοι ἔλκος ἰχώρ, Δάκρυον, ὠτειλῆς οὔποτε τερσομένης. Εἰμὶ καὶ ἐκ κακότητος ἀμήχανος, οὐδὲ Μαχάων Ἡπία μοι πάσσει φάρμακα δευομένην. Paulus silentiarius 6, 168 κάπρον —, Ἀντήσας ποταμοῖο πέλας, πεφρικότα χαίτας. Ἄρτι καὶ ἐξ ὕλας πάγχυ λιπόντα βάθος Χαλικῶ Ξεινόφιλος κατενῆρατο. huc rettulerim etiam quod Rufinus 5, 36 de μηριόνη, ut loquitur, Rhodocliae dicit, Τῆς δὲ Ῥοδοκλείης ὑάλη ἴσος, ὕγρομέτωπος, Οἶα καὶ ἐν νηφ̄ πρωτογλυφές ξόανον.

Epigrammatum autem scriptores cum alia in sermone communia habent cum Alexandrinis poetis, tum in collocatione vocabulorum quaedam in quibus discedunt ab antiquorum poetarum consuetudine non novarunt, sed ab Alexandrinis acceperant. utar exemplo. adversativum ἀλλά non ponunt antiqui poetae nisi in principio enuntiati: quare Elmsleium in versu Sophoclis Oed. r. 605 errasse Hermannus verissime arguit. post initium enuntiati non nunquam collocaverunt qui epigrammata scripserunt. non rettulerim huc quod dixit Leonidas Tarentinus anth. Pal. 9, 335 Ἰλοφόρου τῷγάλαθ', ὀδοίπορε, Μικχαλίωνος· Ἐρμῆς ἀλλ' ἴδε τὸν κρήγρον ὕλοφόρον, aut Crinagoras 6, 242 Δαίμονες ἀλλὰ δέχοισθε. sed pertinent huc¹ eiusdem Crinagorae haec, 63 9, 234 Μουσέων ἀλλ' ἐπὶ δῶρα μετέρχεο, 9, 559 Σύν τί μοι ἀλλά, Μένιππε, λάβευ φίλος, Gaetulici 5, 17 Οὔριος ἀλλ' ἐπίλαμψον ἐμῶ καὶ ἔρωτι καὶ ἰσῶφ, Antonii Thalli 7, 188 Ἀλλὰ τεοῖς θαλάμοισι γαμοστόλος οὐχ Ἰμέναιος, Οὐδ' Ἡρῆς ζυγίης λαμπάδες ἤντιασαν, Πένθιμος ἀλλ' Αἰδῆς ἐπεκώμασεν. praeiverat Alexandrinus poeta Callimachus, cuius duos versus attulit Hermannus, h. in Iov. 48 Λάδων ἀλλ' οὔπω μέγας ἔρρεεν, οὐδ' Ἐρύμανθος, et epigr. 5, 44 Κλεινίου ἀλλὰ θυγατρὶ δίδου χάριν. addo tertium h. in Del. 302 s.

Οὔτε σιωπηλὴν οὔτ' ἄφορον· οὗλος ἐθείραις Ἑσπερος ἀλλ' αἰεὶ σε
καταβλέπει ἀμφιβόητον.

Itaque etiam καί particulae traiectionem ab Alexandrinis poetis sumpsisse epigrammatographos mihi quidem credibile videretur etiamsi nulla hodie in Alexandrinis carminibus huius rei invenirentur exempla: puto autem inveniri. sed hic paene reformido disputationem, cum acutissimo viro et qui in hoc carminum genere habitabat assentiri non possim, dissentiam autem ab eo ita ut in lubrica quaestione mihi ipse minime satisfaciam, sed diffidam. Augustus enim Ferdinandus Naekius copulativam coniunctionem post principium enuntiatum positam esse a Callimacho graviter negavit Hecales capite 3 (mus. Rhen. a. 1834 p. 579) [op. II. 89] et antea in dissertatione critica quam de Tzetzta et Callimacho scripsit (annal. academiae Borussicae Rhenanae I p. 404) [op. I. 60.] verum in ipso isto Callimachi versu de quo Naekius disputavit non tenere quidem rem mihi videor, sed post multiplicem cogitationem tamen recurrit mihi semper traiecta καί particula. de Delo insula Callimachus ita loquitur v. 44 ss.,

Κεῖνῃ δ' ἡγεμόεσσα καὶ ἄτροφος οἶά θ' ἀλιπλήξ
Αἰθιόης καὶ μᾶλλον ἐπίδρομος ἤεπερ Ἴπποις,
Πόντῳ ἐνεστήρικται.

in libris ἄτροπος legitur, ἄτροφος inventum est a Blomfieldio et videtur esse verissimum. Valckenario autem (eleg. Callim. p. 272 ss.), qui hic quoque resecare volebat quae nolebat intellegere, rectissime Naekius oblocutus est. vidit enim, quod manifestum est, mala omnia de Delo insula praedicari, quo grave magis atque admirabile esset quod deinde subiceretur, inter principes insulas vel principem omnium numerari insulam vilem per se, sed Apollinis natalibus claram. sed quod addit Naekius
64 καὶ significare etiam et cum μᾶλλον adverbio coniungendum esse, hoc vero male me habet. καὶ μᾶλλον inquit, ut nos noch mehr non solum de eo dicimus quod plus quam multum, sed etiam de eo quod plus quam parum est. ut hoc dicat poeta, mergis quidem non multum celebratam esse insulam, sed tamen mergis magis quam equis. haec non possum, quamvis studeam, intellegere. primum si καὶ μᾶλλον coniunctum esse putamus, minus pulchre sine nexu positus est versiculus: nam quod antecedit οἶά θ' ἀλιπλήξ non potest cum hoc versiculo coniungi, pertinet ad ἄτροπος vocabulum. neque enim recte diceretur equis carere

insula propterea quod esset a marinis fluctibus verberata: dicitur equis carere quoniam insula est et aperte obversabantur animo Callimachi Homericæ illa, Οὐ γὰρ τις νήσων ἰππήλατος, οὐδ' ἐυλείμων, Αἴθ' ἀλί κεκλιάται. contra recte Delus dicitur ventosa et sterilis, utpote quæ a marinis fluctibus verberetur. nequis autem putet in hac verborum coniunctione non οἶά τε dicendum fuisse, sed οἶα vel οἶα δῆ, discrimen illud quod Hermannus significavit, ad Hom. h. in Cer. 403, ostendam non usque quaque ab omnibus esse observatum, sed recentiores poetas οἶά τε dixisse non tantum ubi rem aliquam cum alia sine certa definitione et quasi dubitanter comparabant, sed etiam ubi definite ratiocinabantur. Antiphilus Byzantius hæc dixit anth. Pal. 9, 443, Ἡ τερεβινθώδης, ὀλιγάπελος, οἶά τε βανή, Νησίς, ἀλλ' ὀμαλή πᾶσα καὶ ἀστούφελος. similiter, ut puto, Antonius Thallus 7, 488 Δύσδαιμον Κλεάνασσα, οὐ μὲν γάμψ' ἔπλεο, κούρη, Ὠρίος, ἀκμαίης οἶά τ' ἐφ' ἡλικίης. itaque significat non nunquam οἶά τε idem atque Latinorum *utpote*: neque tamen τε particulæ vis et notio oblitterata est, sed dixit Callimachus *illa autem ventosa et sterilis, ut fere solent esse quæ a marinis fluctibus verberantur*. deinde quod Naekius existimavit Callimachum dicere, Delum mergis quidem non multum celebratam esse, sed tamen mergis magis quam equis, hoc eum neque dixisse neque dicere potuisse credo. hoc enim nimium est et paene ineptum, ne mergos quidem, quibus vel scopulus statio gratissima est (Verg. Aen. 5, 448), multos esse Deli. recte vero, tanquam a quibus maxime incolatur insula, mergi commemorantur, quorum in describenda insularum vel litorum solitudine sæpe numero mentio fit et quasi coniuncta est cum mari cogitatio. Archias anth. Pal. 40, 8 Βαιὼς ἰδεῖν ὁ Πρίηπος ἐπ' αἰγιαλτίδα ναῖω Χηλήν, αἰθυίαις οὐ ποτ' ἐναντίβιος (hoc enim restituit Hermannus). quare, dum meliora docear, sane existimo nihil aliud dicere Callimachum quam καὶ αἰθυίης μᾶλλον ἐπίδρομος ἢ ἔπερ ἴπποις. sed recte a me postulabitur ut causam aperiam cur insolenter loqui poeta maluerit quam consueto more. et videor mihi videre aliquam rationem in metrica arte Callimachi, qui quam anxia cura versus suos elaboraverit alio exemplo Naekius docuit Hecales cap. 6 (mus. Rhen. a. 1836 p. 8 s.) [op. II. 457]. etsi enim non indiligenter quaesivi, nullum tamen apud Callimachum invenire potui versum qualis hic esset, Αἰθυίησί τε | μᾶλλον ἐπίδρομος | ἢ ἔπερ ἴπποις, sed cum multos habeat

versus quorum pedes alter et quartus dactyli sunt, ubique cavitate his duobus dactylis orationis particulae aequabiliter terminentur. quare partim aliis verborum incisionibus usus est, veluti in altero statim primi hymni versiculo, Λώιον ἦ θεὸν αὐτόν, ἀεὶ μέγαν, αἰὲν ἄνακτα, eodemque modo saepius, partim etiam sine interpunctione aliter verba coniungenda sunt, veluti h. in Ap. 76 Δεῖμε δέ τοι μάλα καλὸν ἀνάκτορον· ἐν δὲ πόλῃ, 92 Οὐ κείνου χορὸν εἶδε θεώτερον ἄλλον Ἀπόλλων, h. in Di. 208 Ὑψηλὸς παρὰ τύμβον Ἰώλκιον ἔμμορ' ἀέθλου, in quibus dirimi non possunt μάλα καλὸν ἀνάκτορον, θεώτερον ἄλλον, παρὰ τύμβον Ἰώλκιον. hymni in Delum versus 260 hic est, Χρῦσεά τοι τότε πάντα θεμελίαι γείνετο, Δῆλε, sed hic quoque post τότε ne parvulum quidem est orationis intervallum. non minuit huius observationis veritatem quod h. in Iovem 93 s. dictum est Οὐτ' ἀρετῆς ἄτερ ὄλβος ἐπίσταται ἄνδρας ἀέξειν, Οὐτ' ἀρετῆ ἀφένοιο. οἰδοῦ δ' ἀρετῆν τε καὶ ὄλβον: nam propter oppositionem grave pondus habet ὄλβος cogitque nos voce paulum morari, cohaerent autem inter se ἀρετῆς ἄτερ ὄλβος. profecto hic quoque versus tres paene aequales habet partes, Αἰθυίης καὶ | μᾶλλον ἐπίδρομος | ἠέπερ ἵπποις, sed ut minus insuaves sint numeri quam si dictum esset Αἰθυίησί τε. verum uterque sese res habet, non hoc mihi sumo ut omnem hanc quaestionem profligasse videri velim, sed ex difficultate aliquo modo me expedire conatus sum. unum persuasum mihi est, propter insolentiam dictionis in carmine Alexandrino nihil temere mutandum esse.

Atque aliud exemplum post initium enuntiati collocatae καὶ particulae invenire mihi videor apud poetam item Alexandrinum. etenim circa finem carminis quod inter Theocritea tertium et 66 vigesimum est contumax puer lavatum abijt,

Καὶ ποτὶ τὸν θεὸν ἦνθε τὸν ὕβρισε· λαϊνέας δὲ

Ἰστατ' ἀπὸ κρηπίδος Ἐρωσ ὑδάτων ἐφύπερθεν.

Ἄλατο καὶ τῷ γάλμα, κακὸν δ' ἔκτεινεν ἔφαβον.

in his nisi ad incredibilem mihi depravationis suspicionem confugas, rara illa particulae collocatio agnoscenda erit. nam nihil dicitur aliud quam καὶ ἄλατο τῷ γάλμα. *)

*) [Postquam ab his versibus editorum interpolationes detersae sunt nullum est hyperbaton. credidit autem Hauptius spurii carminis poetam ita scripsisse;

καὶ ποτὶ τὸν θεὸν ἦνθε τὸν ὕβρισε· λαϊνέας δὲ
Ἰστατ' ἀπὸ κρηπίδος ἐς ὕδατα, τῷ δ' ἐφύπερθεν
ἵπτατο καὶ τῷ γάλμα, κακὸν δ' ἔκτεινεν ἔφαβον.]

Alterum inveniretur apud Theocritum insolenter positi καί exemplum, si probandum esset carm. 1, 109 quod Fr. Graefius olim proposuit Ὁραῖος χῶδωνις ὅσα καὶ μᾶλα νομεύει, aut quod H. L. Ahrensius, assumpto a Toupio novo vocabulo et fortasse non Graeco, scripsisse poetam nuper coniecit Ὁρειος χῶδωνις ὅπεϊ καλὰ μᾶλα νομεύει. sed ex his coniecturis nullum disputationi meae praesidium quaero, cum aliter de illo versu existimem. de qua re, quoniam cum multiplici quaestione coniuncta est, alio tempore dicam: [zu den griechischen Bukolikern (Rh. M. IV, 260)] nunc illud carmen 23, ut ab operosa disquisitione respirem, emendare volo, si possim emendare. v. 27 ss. infelix amator haec praedicat puero,

οἶδα τὸ μέλλον.

Καὶ τὸ ῥόδον καλὸν ἐστὶ, καὶ ὁ χρόνος αὐτὸ μαραίνει:

Καὶ τὸ ἶον καλὸν ἐστὶν ἐν εἴαρι, καὶ ταχὺ γηρᾶ.

Λευκὸν τὸ κρίνον ἐστὶ, μαραίνεται ἀνίκα πίπτῃ.

Ἄ δὲ χιῶν λευκά, καὶ τάκεται ἀνίκα παχθῆ.

Καὶ κάλλος καλὸν ἐστὶ τὸ παιδικόν, ἀλλ' ὀλίγον ζῆ.

Ἦξει καιρὸς ἐκαῖνος ὀπανίκα καὶ τὸ φιλάσεις,

Ἄνίκα τὰν κραδίαν ὀπτεύμενος ἀλμυρὰ κλαύσεις.

hic versum illum Ἄ δὲ χιῶν depravatum esse plerique grammatici intellexerunt: restituit eum felici coniectura Godofredus Hermannus, Ἄ δὲ χιῶν λευκά 'στι, μολύνεται ἀνίκα ταχθῆ. nihilo tamen minus huius versus emendatione carmen nondum puto in pristinam formam redactum esse. nam cum in reliqua comparatione singulis exemplis idem eodem modo καί praemissum sit, omnia autem ad pulcritudinem pertineant, isti duo versiculi in quibus de lilio et nive dictum est et orationis concinnitatem interrumpunt et candoris commemorationem admiscunt, similem specie, re vera ab hac sententiarum continuatione alienam. quanto elegantius atque rectius carmen omnia omni interpellatione ita conectitur,

Καὶ τὸ ῥόδον καλὸν ἐστὶ, καὶ ὁ χρόνος αὐτὸ μαραίνει.¹ 67

Καὶ τὸ ἶον καλὸν ἐστὶν ἐν εἴαρι, καὶ ταχὺ γηρᾶ.

Καὶ κάλλος καλὸν ἐστὶ τὸ παιδικόν, ἀλλ' ὀλίγον ζῆ.

itaque quae de lilio et de nive interposita sunt ex alio carmine desumpta atque a grammatico propter similitudinem ad hoc carmen ascripta esse existimo. cuius suspicionis probabilitas augetur eo quod bonus poeta in eadem sententiarum serie idem

verbum *μαραινειν* non videtur fuisse iteraturus, multo autem magis aliorum versuum carminibus Theocriteis similiter admistorum comparatione firmari potest. ut unum exemplum proferam carm. 8, 76 ss. haec leguntur in codicibus,

Ἄδει' ἃ φωνὰ τὰς πόρτιος, ἄδὸ τὸ πνεῦμα·

Ἄδὸ δὲ χά μόςχος γαρύεται, ἄδὸ δὲ χά βῶς·

Ἄδὸ δὲ τῷ θέρεος παρ' ὕδωρ ῥέον αἰθριοκοιτῆν.

paulo accuratius attendentem offendet quod nominativos *ἄδεια* et *ἄδὸ* interrumpit subiecti mutatio: nam in tali epanaphora aequalia omnia et quam accuratissime quasi coagmentata requirimus: quanquam multo minor haec aequalitatis perturbatio est quam quae removenda esse mihi videbatur ex carmine 23. atqui versus ille Ἄδὸ δὲ χά μόςχος γαρύεται, ἄδὸ δὲ χά βῶς cum etiam amoebaei carminis concinnitatem accessione sua pervertat, quin ex carmine 9 (v. 7) propter similitudinem orationis huc illatus sit dudum nemo dubitat. possum complura addere, sed haec quoque in aliud tempus differo.

VIII

Nam cum satis longo itinere per aridas quaestiones et quasi syrtes quasdam grammaticas ad virides bucolicae poesis Graecae silvas delatus sim, ne commorantem me amoenitas earum diutius retineat, redeo tandem ad Catullum, a quo initium feci huius libelli et in quo scribere desinam. ut autem molesto disputationis anfractu hic saltem mihi caveam neque iterum lectores defatigem, seligam duos eius versus de quibus breviter dici potest.

Carminis igitur 64 versu 37 (p. 43, 44) probata Pontani emendatione Lachmannus sic scripsit rectissime,

Pharsalum coeunt, Pharsalia tecta frequentant.

sunt qui recte factum negent et *Pharsaliam*, quod in codicibus
 68 legitur, defensissent, synizesin praetendentes quam in deliciis
 habent, parabile scilicet ubique auxilium. verum in diiudicando
 synizesis usu multa reputanda sunt, sonus, causae, tempora, car-
 minis genus, consuetudo poetarum, tum hoc diligenter caven-
 dum est, ne surdos fuisse existimemus poetas Graecos et Latinos
 aut caecos ad invenienda ea quae in promptu erant. itaque etsi
 saepe iudicium a probabilitate pendeat, tamen multa nihilo mi-
 nus certa erunt a quibus abhorrebunt qui codicibus in servitu-